

Pamokos medžiaga

Klausimyną rasi čia: <https://forms.gle/cn79pfXMwO3sAkaw8> arba:

Naudodamasis savo žiniomis bei išmaniojo telefono pagalba, sek muzikos istorijos pėdsakais! Nusikelkime į senovės Vilnių. Skaitydamas tekstą išsiaiškink, apie kokią bažnyčią yra kalbama. Atsakymas - du žodžiai.

1469 m. Kazimiero Jogailaičio įsteigta „?“ bažnyčia iš pradžių buvo pastatyta medinė, ji stovėjo buvusios senovės lietuvių šventyklos vietoje. Bažnyčia tikriausiai turėjo varpinę. Tai buvo septintoji Vilniuje tuo metu pastatyta bažnyčia. Pirmieji pastatai buvo mediniai, tad per gaisrą viskas sudegė. Vėliau mūrinė bažnyčia buvo pastatyta prie Šv. Onos bažnyčios.

Atsakymas: Bernardinų bažnyčia

Bažnyčioje skambėjo muzika - būtent grigališkasis choralas. Grigališkasis choralas - katalikų bažnyčios vienbalsis liturginis giedojimas, susiklostęs apie 8-9 a. - buvo neatskiriama liturgijos dalis. Grigališkuoju jis vadintas popiežiaus Grigaliaus Didžiojo garbei, mat šis ir įvedė giedojimą. Jis buvo giedamas ir užrašomas vienuolių, tačiau iki mūsų laikų išliko nedidelė dalis rankraščių. Vienas jų yra priskiriamas būtent Bernardinų bažnyčiai ir saugomas Vrublevskių

bibliotekoje. Jis datuojamas XIV a. ir laikomas vienu ankstyviausių Lietuvoje. Klausimas: kokį laikotarpį turima omenyje sakant XIV amžius?

Atsakymas: 1301-1400 metus.

Atsivertę rankraštį nepamatysime įprastų natų, mat tuo laiku buvo naudojama kvadratinė notacija: gaidos vadintos „?“, buvo užrašomos ant 4 linijų bei giesmės giedamos lotynų kalba, paveikslėlyje matote pavyzdį. Atsakykite, kaip vadinasi šios gaidos.

Atsakymas: neumos

Bažnyčiose skambėjo ne tik vokalinė muzika, ją papildė ir vargonų skambesys. Šioje bažnyčioje vargonai pastatyti 1614 m., tačiau neišliko. 1794 m. buvo pastatyti nauji. Didžiausi Lietuvos vargonai pastatyti Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje. Vieni seniausių ir vertingiausių yra Vilniaus Dominikonų bažnyčioje. Užeikite į bažnyčią, apžiūrėkite vargonus ir pažymėkite kuriuos vargonus matėte.

Atsakymas:

Dabar eikite į bažnyčios kairėje esantį koridorių, eidami juo apžiūrėkite ir senovines freskas. Vilniaus bernardinų Šv. Pranciškaus ir šv. Bernardino bažnyčios sienas puošia tapyba, sukurta tarp 1513 ir 1521 m. Šios freskos – įdomus ir vienintelis gerai išlikęs vėlyvosios gotikos sienų tapybos pavyzdys Lietuvoje. Čia vaizdais įkūnytos idėjos glaudžiai siejasi su pranciškonų literatūriniais tekstais. Pažvelkite į freską koridoriaus gale. Tai Šv. Kristoforo kompozicija.

1820 m. Šveicarijos vienuolyne rastas viduramžių giesmynas, vadinamas Engelbergo kodeksu (pavadinta pagal vienuolyno vardą). Jame esančiose giesmėse paminimi ir šiame paveiksle esantys gyvūnai.

Klausimas: pažvelkite į freską atidžiau ir pažymėkite, kuriuos gyvūnus matote.

Atsakymas: liūtai, avis.

Paklausysime muzikos!

Šiais nepaprastais tekstais iš Engelbergo kodekso susidomėjo norvegų kompozitorius Ola Gjeilo. Įkvėptas jų jis sukūrė kūrinį „Unicornis captivatur” (liet. „Įkalintas vienaragis”). Užduotis: išklausykite jį ir pažymėkite, kurie teiginiai tinka šiai muzikai.

Atsakymas: vokalinė muzika; dermės kaita; allegro.

Muzikos įrašą rasi Youtube svetainėje suvedęs Ola Gjeilo Unicornis Captivatur

Aplink taip aidi...

Jau turbūt spėjote pajauti, jog tiek bažnyčios patalpos pasižymi puikia akustika. Išbandysite ją giedodami trumpą grigališkojo choralo ištrauką. Užduotis: paveikslėlyje pavaizduota kvadratine ir mums įprasta notacija užrašyta grigališkojo choralo ištrauka. Drauge su grupe išmokite ją pagiedoti ir pademonstruokite kitiems.

Al-le - - - - - lu - - - - - ia - - - - -

Al - le lu ia.

Refleksijos klausimai:

1. Ką naujo šiandien sužinojai? 2. Apie ką norėtum sužinoti daugiau?

Šaltiniai: Beata Baublinskienė „Grigališkojo Vilniaus skambesys: ką mums byloja XIV–XV a. bernardinų rankraščiai?” *Ars et praxis*, 2022, 10, pp. 73-90.
http://projektas-muzika.lmta.lt/media/vadoveliai_2/Vadovelis_1/II_dalis/3.Muzikos_notacija_ir_raktai/index3.htm;

<https://www.vle.lt/straipsnis/grigaliskasis-choralas/>;

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/istorija/ldk-istorija-bernardinu-baznycios-fresku-ir-europo-s-grafikos-rysus-582-419611>;

<https://www.ststephenc.com/wp-content/uploads/2020/02/beginner-guide-chant.pdf>.